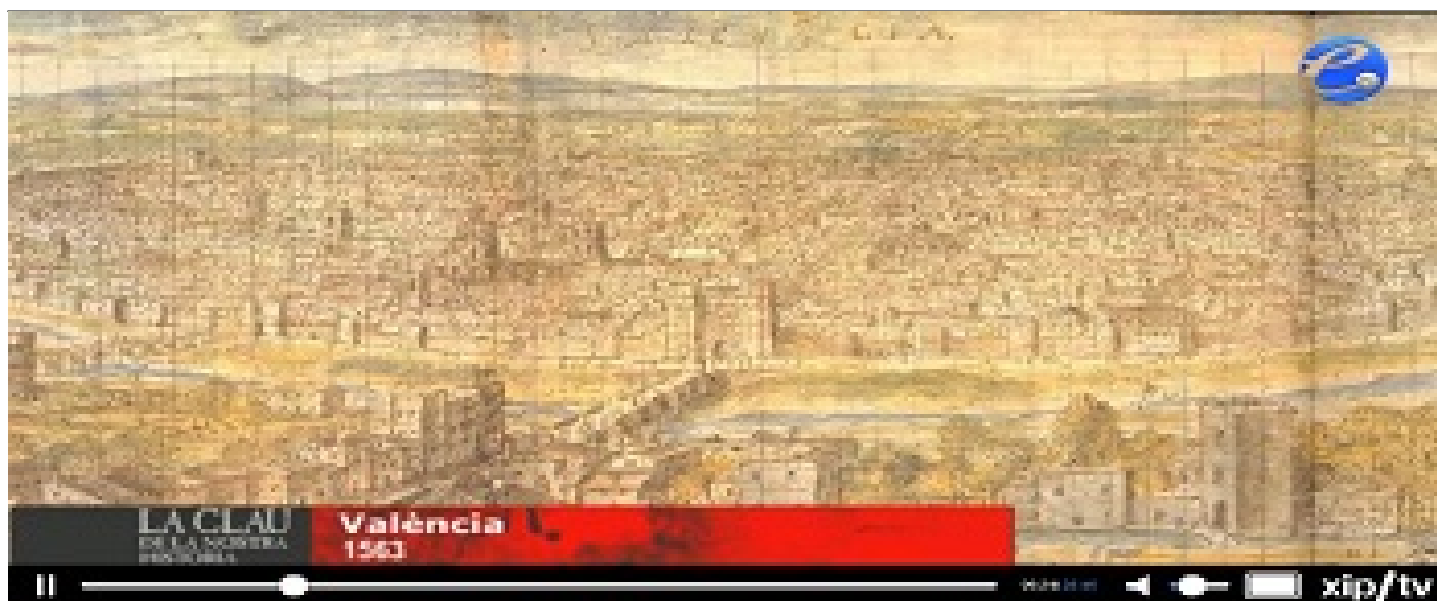

València, capital de les Espanyes i seu dels Reis Catòlics

Autor: Pere Pau Ximenis

Data de publicació: 17-04-2018

En Perepau Ximenis ens fa arribar les seves impressions després de llegir l'obra d'En Pep Mayolas.

«Tanto monta monta tanto, Isabel como Fernando». Encara ressona en el meu cervell aquella cantarella de la infantesa, associada per la historiografia oficial al govern dels Reis Catòlics. Els capítols de la història d'Espanya eren gairebé com els episodis de la història sagrada, aquella auca farcida de miracles, amb il·lustracions de personatges que duïen una corona al cap.

Uns quants anys i una «Transició» més tard, de fet fa quatre dies, ens vam trobar amb una sèrie de TVE de nom Isabel, produïda a major honor i glòria de la reina de Castella, on resulta que monta molt més Isabel que Ferran perquè, ara i aquí, queda ben clar que qui mana és la reina, de manera que el rei «aragonès» resta sempre en segon pla, fins al punt d'arribar a semblar un pobre xitxarel·lo. I si no, que li demanin a En Joan Garí (Borriana, 1965) que en el seu article als blogs d'El País (5 de desembre de 2014) «Isabel, una altra ocasió perduda», es preguntava si «té algun sentit que en 39 episodis de la sèrie no aparega ni un sol moment un personatge que hi parle català?» I acabava reblant: «De debò passaria alguna cosa si un personatge d'una sèrie de ficció de TV espanyola parlés en un altre idioma de l'Estat, convenientment subtitulat si cal?»

Doncs ves per on, resulta que, en acabat de llegir València capital de les Espanyes i seu dels Reis Catòlics d'en Pep Mayolas (Arenys de Mar, 1962) tinc la convicció gairebé absoluta que és Ferran qui monta més que Isabel. I aquest convenciment no és pas fruit d'un partidisme o favoritisme més o menys arbitrari. De fet el llibre, editat per Llibres de l'Índex l'any 2016, va molt més enllà de provar l'ascendència del rei català sobre la reina castellana. En Pep Mayolas és un investigador de la història medieval i moderna que ja acumula moltes hores de vol, i en aquest seu tercer gran títol es planteja un repte ambiciós: demostrar que la monarquia hispànica unificada és de matriu catalana, i que la primera gran capital d'aquesta Corona Catòlica no podia ser altra que la magnífica ciutat de València. I entenc que aquesta tesi no és banal ni especulativa, ans considero que és molt enraonada, i és que de fet aquest volum representa la sòlida culminació de dos grans treballs anteriors.

Vaig entrar en contacte amb l'obra històrico-literària d'En Pep Mayolas amb *La Princesa a l'exili* (Llibres de l'Índex, 2011), una magnífica immersió en els afers polítics i culturals de la casa de Coïmbra al segle XV, que centra en primer terme l'acció en un dels personatges més rellevants del Portugal baix medieval, l'humanista i regent de la corona Pere de Coïmbra, diplomàtic i viatger incansable al servei de la cort del seu germà Eduard I de Portugal. Nomenat Duc de Coïmbra, Pere de Portugal o d'Avís maridà amb Isabel d'Urgell, filla de Jaume el Dissortat, i tingueren 6 fills, el major dels quals fou Pere de Portugal (1429-1466), qui fou proclamat comte de Barcelona i rei d'Aragó per la Diputació del General i el Consell barceloní el 1464. D'altra banda la filla més petita, Felipa de Coïmbra o de Portugal (1437-1497), que és la princesa a l'exili a qui fa referència el títol de l'obra, protagonitza la segona part del llibre i és identificada com a segona esposa de l'almirall català Joan Colom i Bertran.

Si Felipa de Coïmbra i Urgell fou maridada amb el Colom barceloní, com ja venia assenyalant En Jordi Bilbeny i postula i argumenta sòlidament En Pep Mayolas, quelcom de ben gruixut trontolla en els relats oficials de la nostra història. Ens trobem tot d'una davant un Colom descobridor amb títol d'Infant de Portugal, el Colom que podia demanar amb tota autoritat el virregnat de les Illes i la Terra Ferma del Mar Oceà que ens va desvelar En Jordi Bilbeny en el seu imprescindible Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya (Proa, 2006).

En el següent lliurament d'En Mayolas, el fill portuguès d'En Joan Cristòfor Colom i la infanta de Portugal Felipa de Coïmbra i d'Urgell, l'Hernando Colón de la història-ficció espanyola, se'ns presenta com a l'alter ego del gran humanista del Renaixement Erasme de Rotterdam. Ens estem referint a una altra obra magna: Erasme i la construcció catalana d'Espanya (Llibres de l'Índex, 2014). La tesi, que pot semblar un disbarat si ens refiem de la història que hem après, va prenent volada en una obra que combina propostes sòlidament documentades amb conjectures ben just enunciadades, però que al llarg dels capítols es va tornant més i més versemblant i harmònica. A través d'una construcció literària pacient i de bon pair, l'autor ens proporciona una passejada monumental per les relacions dels Colom amb la monarquia hispànica i ens avança el tema central del llibre que ara comentem, i és que la cort dels Reis Catòlics tenia com a seu regular i preferent la ciutat de València. L'Erasme d'En Mayolas, amb totes les limitacions que s'hi vulguin trobar, és un esforç admirable per intentar restituir la dignitat arrabassada a la història catalana en les dècades cabdals d'entrada al Renaixement.

València capital de les Espanyes i seu dels Reis Catòlics és, aleshores, una mena de «prequela» de la construcció catalana d'Espanya, on se'ns relaten les vicissituds del matrimoni de conveniència més famós de la historiografia espanyola, un enllaç que En Pep Mayolas situa a València. Les proves que s'aporten per anar sumant indicis que confirmen la hipòtesi bateguen de fa anys en els textos de la historiografia oficial. No podia ser que València s'avingués a ser durant dècades la garantia creditícia de la monarquia sense cap contrapartida. Els valencians reclamen la presència reial, rebutgen els virreis, celebren com cap altra ciutat hispànica cadascun dels triomfs de la monarquia... València es converteix en la ciutat més poblada d'Espanya, la noblesa s'hi concentra, els carrers semblen tothora en temps de fires, s'organitzen els certàmens literaris propis de les corts més cultes... Els símptomes són —escriu En Mayolas— els d'una capital amb residència de reis, però segons la història, els sobirans només hi aniran quatre vegades en trenta-set anys. Posades de costat i vistes de forma acumulativa, les proves indiciaires ens animen a concloure —amb l'autor— que la cort dels Reis Catòlics fou molt menys itinerant del que vol la historiografia. La versió oficial que se'ns ha explicat, per tant, és com un conte de les mil i una nits, en el qual els narradors (no oblidem que sempre són els vencedors) han escombrat grollerament cap a casa, exaltant sempre les glòries de Castella i atorgant als catalans un minso paper d'estrassa, esquifit, raquític, volgudament irrellevant i sovint desconnectat de les grans sinèrgies polítiques, socials, culturals i econòmiques de la geopolítica europea al Renaixement. És inacceptable, des d'un punt de vista històric i científic, la manca de presència catalana a Itàlia, a Hispània, a l'Europa de Carles V o a l'Amèrica del descobriment i la conquesta. La història, penso, demana una restitució urgent, indefugible.

Tenint en compte que l'acadèmia no hi és —ni se l'espera— en aquesta tasca restitutòria o restauradora de primera necessitat, en uns temps d'autèntic somni, en què el país es remou i desafia els poders perennes i obscurs del mateix Principat i de l'altiplà, l'obra d'En Mayolas esdevé un raig de llum intel·lectual per a les nostres consciències, un riquíssim concentrat de dades i referències, una vasta i exhaustiva exhibició literària de la història que hauria pogut ser si ens atenem a la lògica dels fets i als documents que afecten la Nació Catalana, i no a les raons d'Estat, a les lleis de censura del Consell Reial de Castella i del Sant Ofici o Tribunal de la Inquisició de l'Església Catòlica Apostòlica i Romana.

Enhorabona a l'autor pel conjunt de l'obra, un treball historiogràfic [i literari] magnífic; per l'estructuració, l'extensió i el tractament primmirat de la documentació, la sagacitat en el creuament de dades i la gran diligència en la proposició del nou discurs, que ja es veia venir ben travat en les successives conferències prèvies... De mica en mica el relat de l'INH es va estergint i la conspiració es clarifica, i així anem copsant el per què de tot plegat.

Per tot això, penso que els treballs de l'Institut Nova Història en general, i en particular aquest assaig València capital

de les Espanyes i seu dels Reis Catòlics, tenen la valuosa qualitat d'aportar hipòtesis de treball trenades a consciència que contribueixen a destapar, ja era hora, el crim d'Estat inqualificable que és la destrucció de la història d'una Nació en benefici d'una altra i que cal anomenar, sense més pèls a la llengua, Historicidi en majúscules.

Perepau Ximenis

Argelaguer, primavera de 2018